

Haladová, Dagmar

(Po)hraniční (sebe)identifikace : ohlédnutí za diskuzním panelem v rámci Festivalu Divadel Moravy a Slezska v Českém Těšíně

Opera Slavica. 2024, vol. 34, iss. 1, pp. 153-155

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/OS2024-1-15>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.80566>

License: [CC BY-SA 4.0 International](#)

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20240913

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

<https://doi.org/10.5817/OS2024-1-15>

(Po)hraniční (sebe)identifikace – ohlédnutí za diskuzním panelem v rámci Festivalu Divadel Moravy a Slezska v Českém Těšíně

OPERA SLAVICA [XXXIV / 2024 / 1]

[zprávy – kronika]

Ve dnech 11.–18. 11. 2023 proběhl jubilejní 20. ročník Festivalu Divadel Moravy a Slezska, který se pravidelně koná v Těšínském divadle. I letos dramaturgie festivalu překročila a propojila jazykové i kulturní hranice, a to nejen prostřednictvím česko-polských divadelních inscenací, ale také prostřednictvím diskuzního panelu, jenž shrnoval a výstižně akcentoval poselství festivalu, a hlavně podtrhl sociokulturní percepci kultury a prostředí v očích obecnosti, potažmo obyvatel na česko-polských hranicích.

Předkládaná zpráva blíže představuje fenomén pohraničí ve vztahu k svébytnému regionu Slezska a také jeho recepci v umění, jež se realizuje například skrze literární či dramatická díla. Diskuzního panelu, jenž tuto problematiku reflektoval, se zúčastnilo hned několik předních osobností, a to jak z oblasti akademické půdy česko-polské teatrologie, tak z pole divadelního a literárního. Teatrologickou sekci reprezentovaly prof. PhDr. Tatjana Lazorčáková, Ph.D., z Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a emeritní prof. Mirosława Pindór z Ústavu věd o kultuře Slezské univerzity v Katovicích. O praktické složce divadelní realizace pohovořili režisér, pedagog doc. Mgr. Radovan Lipus, Ph.D., z Katedry teorie a kritiky DAMU a Mgr. Renata Putzlacher Buchtová, Ph.D., překladatelka, dramaturgyně a pedagožka z Ústavu slavistiky Masarykovy univerzity. Tuto pěťici doplnila sama autorka knižní předlohy *Šikmý kostel* Karin Lednická.

Na místě je připomenout, že tematizaci specifického slezského regionu je možno sledovat v dramaturgii ostravských divadel od poloviny devadesátých let minulého století. Toto období lze tedy považovat za počátek rozvoje jedinečného scénického diskursu, který se soustředí na konkrétní města či lokalitu a optikou jednotlivých inscenací, performancí, výstav, literárních děl, či jiných audiovizuálních prostředků zpracovává a prezentuje historii, případně osudy osobností spjatých s tímto prostředím.¹

Renata Putzlacher-Buchtová, která diskuzní panel moderovala, na jeho začátku reflektovala problematiku stigmatizace místa a zachycení této stigmatizace v konkrétních uměleckých projektech prostřednictvím obsáhlé prezentace, přičemž ozřejmila fakt, že

1 LAZORČÁKOVÁ, T.: Sebeidentifikace – sebereflexe – sebetematizace Ostravy aneb Inscenační návraty k historii a mentalitě místa. *Theatralia*, 2015, roč. 18, č. 1, s. 32.

tento specifický rys podtrhla i dramaturgie letošního ročníku Festivalu Divadel Moravy a Slezska, poněvadž se v hlavním programu festivalu střetly dvě inscenace *Šikmý kostel*. Jednalo se o dramatizace stejnojmenné knižní předlohy, románové kroniky ztraceného města, Karin Lednické. Obě inscenace, jejichž předlohou byla tato kniha, vznikly v roce 2022. První premiéra proběhla v ostravském Divadle Petra Bezruče, režie se ujala Janka Ryšánek Schmiedtová. Druhá verze *Šikmého kostela* v režii Radovana Lipuse měla premiéru o několik měsíců později právě v Těšínském divadle.

Knižní předloha i inscenace tematizují stejně jako dřívější inscenace ve slezském regionu historii této oblasti a osudy jejích obyvatel. Příběhová linka *Šikmého kostela* mapuje historii ztraceného města (stará) Karviná. Místa, které bylo srovnáno se zemí kvůli těžbě uhlí. Za zmínku rovněž stojí, že Slezsko je regionem, na jehož historii se těžba uhlí začala podepisovat už během 15. století. Jelikož se jedná o skutečně jedinečný fenomén, který tento region do značné míry identifikoval, ale současně stigmatizoval, není tedy divu, že se v literatuře zrodil specifický žánr s hornickou tematikou. Pro jasnější kontext je třeba uvést, že prvním autorem, který ve svém díle *Czarna Julka* nebo *Wyrq̃bany chodnik* zachytil prostředí Slezska, byl Gustaw Morcinek.² Právě v jeho díle byl zachycen motiv hornických rodin, rodinná traumata spojená s hornickými katastrofami, a zvláště obraz a osudy hornických žen.³ A mnohé z výše zmíněných tematických oblastí reflektuje i knižní dvoudílná románová kronika Karin Lednické *Šikmý kostel*. Vzhledem k tomu, že kniha vyšla v roce 2020 a inscenace byly premiérovány v roce 2022, volba pro její zpracování oběma slezskými divadly byla zcela logická a racionální, neboť tato historie zaniklého města a jednotlivé osudy tamějších obyvatel ožívují a posilují mnohaletou tradici sebeidentifikační⁴ dramaturgie slezských divadelních scén.

Jak adaptace, tak původní knižní předlohy nahlízejí na kritické historické události i ženskou optikou. Tvůrci bezručské inscenace *Šikmý kostel* vycházeli primárně z prvního dílu románové kroniky, přičemž samotná adaptace zdůraznila nekompromisně ženský svět.⁵ Polská adaptace je zase vystavěna na koncepci tří hlavních postav (Barbory – Julka – Ludwika). Ačkoliv se ústřední autorský princip dramatizací poněkud liší, to zásadní mají obě adaptace společné, jsou poctou rodinám,

2 MALICKI, J.: O życiu i twórczości Gustawa Morcinka. Słowo wstępne. In: HESKA-KWAŚNIEWICZ, K., MALICKI, J. (eds): *W kręgu Gustawa Morcinka. Rozprawy, szkice, przyczynki, scenariusz filmowy*. Katowice: Śląski Instytut Naukowy, 1992, s. 15.

3 BUCHTOVÁ, R.: Wdowy po górnikach mówią mocnym głosem. Literackie obrazy losu kobiet w Zagłębiu Ostrawsko-Karwińskim. *Konteksty kultury*, 2022, roč. 19, č. 4, s. 542.

4 LAZORČÁKOVÁ, T.: Sebeidentifikace – sebereflexe – sebetematizace Ostravy aneb Inscenační návraty k historii a mentalitě místa. *Theatralia*, 2015, roč. 18, č. 1, s. 32.

5 KLÁR, KlariN P.: Tam v Karvině? *Divadelní noviny*, 2022, č. 11. [online]. Dostupné z: www.divadelni-noviny.cz/tam-v-karvine. [cit. 2023-12-09].

horníkům, hornickým vdovám a vlastně celé slezské „komunitě“, která tímto počinem opětovně posílila svou vnitřní vazbu prostřednictvím umění, a přihlásila se tak, i když přijetí to nemuselo být zrovna lehké, k vlastní identitě.

Letošní jubilejní ročník Festivalu Divadel Moravy a Slezska tak potvrdil, že je a bude hrát pro diváckou obec vždy zcela zásadní a nepostradatelnou roli v kontextu percepcce nejen současných trendů napříč českou divadelní scénou, ale hlavně v kontextu percepcce aktuálního i historicko-sociologického vývoje tohoto regionu.

Literatura:

- BUCHTOVÁ, R.: Wdowy po górnikach mówią mocnym głosem. Literackie obrazy losu kobiet w Zagłębiu Ostrawsko-Karwińskim. *Konteksty kultury*, 2022, roč. 19, č. 4, s. 540–558. ISSN 2083-7658.
- KLÁR, KlariN P.: Tam v Karvině? *Divadelní noviny*, 2022, č. 11. [online]. Dostupné z: www.divadelni-noviny.cz/tam-v-karvine. [cit. 2023-12-09]. ISSN 1210-471X.
- LAZORČÁKOVÁ, T.: Sebeidentifikace – sebereflexe – sebetematizace Ostravy aneb Inscenační návraty k historii a mentalitě místa. *Theatralia*, 2015, roč. 18, č. 1, s. 32–49. ISSN 1803-845X.
- MALICKI, J.: O życiu i twórczości Gustawa Morcinka. Słowo wstępne. In: HESKA-KWAŚNIEWICZ, K., MALICKI, J. (eds): *W kręgu Gustawa Morcinka. Rozprawy, szkice, przyczynki, scenariusz filmowy*. Katowice: Śląski Instytut Naukowy, 1992. ISBN 83-7008-132-0.

About the author

Dagmar Haladová

Masaryk University, Faculty of Arts, Department of Slavonic Studies, Brno, Czechia
383346@mail.muni.cz

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as images or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.